

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ

СПАДКОВЕ ПРАВО

Затверджено
Вченою радою Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого»
(протокол № 4 від 16.04.2025)

Харків
2025

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з вибіркової навчальної дисципліни «Спадкове право». (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів I (V) курсу денної (заочної, дистанційної) форми навчання / уклад.: Печений О. П., 2025. – 29 с.

У к л а д а ч: О.П. Печений

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права
протокол № 11 від 07 травня 2025 р.;

Завідувачка кафедри – Спасибо-Фатєєва Інна Валентинівна, доктор юридичних наук, професор

Тема 1. Загальна характеристика спадкування і спадкового права
(1-2 заняття)
(питання для обговорення)

1. Спадкування як посмертне універсальне правонаступництво.
2. Основні проблеми спадкового права на сучасному етапі розвитку правової системи України.
3. Принципи спадкового права, їх практичне значення.
4. Джерела спадкового права. Судова практика у справах про спадкування, роз'яснення судових органів.
5. Спадкові правовідносини та їх триваючий характер. Зворотна сила закону і спадщина.
6. Склад спадщини. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини.
7. Відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Проблемні аспекти визначення часу і місця відкриття спадщини.
8. Спадкоємці. Право на спадкування, усунення від права на спадкування.

Проблемні питання для обговорення

1. Місце відкриття спадщини і здійснення спадкових прав на територіях, які Україною не контролюються.

Джерела

Нормативні джерела

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595.

Правила ведення нотаріального діловодства : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2010 р. за № 1318/18613.

Судова практика, роз'яснення судових органів:

Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування // Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05. 2008 року № 7 «Про судову практику в справах про спадкування».

Юридична періодика, література

1. Спадкове право крізь призму судової практики. Монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ЕКУС, 2022. 536 с.
2. Печений О. П. Склад спадщини за цивільним законодавством

України. Нотаріат для Вас. 2011. № 11. С. 19-28.

3. Печений О. П. До питання про доктрину спадкового права в сучасних умовах // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20–21 листопада 2013. — С. 424-427.

4. Печений О. П. Спадкові відносини в сучасних політичних, економічних і військових реаліях (аналіз змін чинного законодавства) // Мала енциклопедія нотаріуса. 2015. № 2 (80). С. 60-65.

5. Печений О. П. Дія спадкового закону на проблемних територіях: конфлікт юрисдикцій // Електронне наукометричне фахове видання Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого «Теорія і практика правознавства». Вип. 1(7) / 2015.

6. Печений О. П., Марченко В. М. Алгоритм дій нотаріуса щодо заведення спадкової справи // Мала енциклопедія нотаріуса. 2014. — № 8 (78). — С. 9-17.

7. Печений О. П. Деякі аспекти визначення часу і місця відкриття спадщини // Мала енциклопедія нотаріуса. 2014. № 8 (78). С. 69-74.

8. Печений О. П. До питання про особливості спадкових правовідносин / О. П. Печений // Проблеми законності. 2015. Вип. 129. С. 99-103.

9. Печеный О. П. К вопросу о принципах наследственного права / О. П. Печеный // Гражданское право: вызовы времени: Мат. междунар. науч. конф., посвященной 70-лет. юбилею доктора юридических наук, профессора А.Г. Диденко, Алматы, 03 октября 2014 г. / Отв. ред. Н.В. Уварова - Алматы: Каспийский общественный университет, 2015. - 676 с. С. 449-456.

10. Печений О. П. Війна як фактор впливу на спадкові правовідносини. Юридичний вісник України. 2022. № 12-15. 25 березня – 29 квітня 2022. С. 18-19.

Завдання

1. Розенко, місце проживання якого було у м. Ровеньки Луганської області (реєстрація місця проживання за цим же місцем), тимчасово мешкав у своєї сестри Павлової (м. Черкаси), але 15 листопада 2016 р. поїхав в особистих справах у м. Лодзь (Польща), де через добу помер у готелі.

На спадщину (жилий будинок у м. Ровеньки, автомобіль Toyota, який знаходиться у Польщі) претендують сестра померлого Павлова, його дружина та неповнолітній син Іван (мешкають у будинку у м. Ровеньки).

У березні 2017 року дружина вирішила звернутися до нотаріуса за вирішенням питання спадкування.

Питання до задачі

Визначте час і місце відкриття спадщини, коло спадкоємців, які закликаються до спадкування.

Особливості місця відкриття спадщини у наведеній ситуації.

Документи, що підтверджують місце відкриття спадщини, факт смерті спадкодавця.

Яку заяву має скласти дружина Розенка, які документи повинні бути до неї долучені для подання нотаріусу?

Складіть проект заяви. До якого нотаріуса за територіальною юрисдикцією слід звернутися?

2. Осипов звернувся до нотаріуса із заявою, в якій просив усунути його дочку та онука від права на спадкування за законом. До таких дій його спонукала відмова дочки в наданні йому догляду та допомоги й інші її неправомірні, на його думку, дії по відношенню до нього.

Нотаріус порадив Осипову подати позов про усунення від права на спадкування до суду.

Питання до задачі

Підготуйте висновок по справі. Чи є обґрунтованою відповідь нотаріуса?

Проаналізуйте наведені роз'яснення судових органів та надайте відповідь щодо їх застосування.

Постанова Пленуму ВС України «Про судову практику у справах про спадкування»:

6. Правило абзацу другого частини третьої статті 1224 ЦК ([435-15](#)) стосується особи, яка зобов'язана була утримувати спадкодавця згідно з нормами Сімейного кодексу України ([2947-14](#)) (далі – СК). Факт ухилення особи від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця встановлюється судом за заявою заінтересованої особи (інших спадкоємців або територіальної громади). При цьому слід враховувати поведінку особи, розуміння нею свого обов'язку щодо надання допомоги, її необхідність для існування спадкодавця, наявність можливості для цього та свідомого невиконання такою особою встановленого законом обов'язку. Непред'явлення спадкодавцем, який мав право на утримання, позову про стягнення аліментів до особи, яка претендує на спадщину, не є достатньою підставою для відмови в позові про усунення від права на спадкування.

Правило частини п'ятої статті 1224 ЦК ([435-15](#)) стосується всіх спадкоємців за законом, зокрема й тих, які відповідно до СК ([2947-14](#)) не були зобов'язані утримувати спадкодавця.

Безпорадним слід розуміти стан особи, зумовлений похилим віком, тяжкою хворобою або каліцтвом, коли вона не може самостійно забезпечити умови свого життя, потребує стороннього догляду, допомоги та піклування.

Вимога про усунення спадкоємця від права на спадкування може бути пред'явлена особою, для якої таке усунення породжує пов'язані зі спадкуванням права та обов'язки, одночасно з її позовом про одержання права на спадкування з підстав, визначених у частині другій статті 1259 ЦК ([435-15](#)).

Лист ВССУ:

Відповідно до ч. 5 ст. 1224 ЦК за рішенням суду особа може бути усунена від права на спадкування за законом, якщо буде встановлено, що вона ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані. Вимога про усунення від права на спадкування за законом особи може бути пред'явлена лише після смерті спадкодавця.

Виходячи зі змісту зазначеної норми, суд при вирішенні такої справи згідно з вимогами ст. 214 ЦПК повинен встановити як факт ухилення особи від надання спадкодавцеві допомоги, так і факт перебування спадкодавця в безпорадному стані через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво та потребу спадкодавця в допомозі цієї особи.

При розгляді справ цієї категорії суди нерідко постановляють рішення про усунення від спадкування спадкоємця, коли у справі немає жодного доказу про умисне ухилення спадкоємця від надання допомоги спадкодавцю, крім того факту, що сторони не спілкувалися протягом тривалого часу, ігноруючи при цьому статті 10, 60 ЦПК, відповідно до яких кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень.

Для постановлення рішення про усунення від спадкування у справі повинні бути надані належні та допустимі докази, які б свідчили про те, що спадкодавець потребував допомоги відповідача, останній мав можливість її надати, проте ухилявся від обов'язку щодо її надання.

Ухилення особи від надання допомоги спадкодавцеві, який її потребував, полягає в умисних діях чи бездіяльності особи, спрямованих на уникнення від обов'язку забезпечити підтримку та допомогу спадкодавцю. Тобто ухилення, пов'язане з винною поведінкою особи, яка усвідомлювала свій обов'язок, мала можливість його виконувати, але не вчиняла необхідних дій. Крім цього, підлягає з'ясуванню судом питання, чи потребував спадкодавець допомоги від спадкоємця за умови отримання її від інших осіб, чи мав спадкоємець матеріальну та фізичну змогу надавати таку допомогу.

Для задоволення позовних вимог у справах про усунення від права на спадкування відповідно ч. 5 ст. 1224 ЦК має значення сукупність обставин: ухилення особи від надання спадкодавцеві допомоги при можливості її надання, перебування спадкодавця в безпорадному стані, потреба спадкодавця в допомозі саме цієї особи. Лише при одночасному настанні наведених обставин і доведеності зазначених фактів в їх сукупності спадкоємець може бути усунений від спадкування.

3. Шепілову за життя належало 47/100 частки у статутному капіталі ТОВ «Кришталевий будинок», вклад у банку «Капітал» на суму 47 500 грн (існує заповідальне розпорядження від 01.12.2016 року на користь сина Шепілова), із строком повернення 7.07.2018, орден «Знак пошани», садовий будинок у садовому товаристві «Колективний садівник».

23 червня 2017 року Шепілов помер, його спадкоємцями є син, 26 років та дружина 57 років, які жили окремо від померлого.

Питання до задачі

Визначить склад спадщини, вид спадкування та особливості спадкування зазначених об'єктів.

Які об'єкти не входять до складу спадщини і яка їх доля після смерті заповідача?

Крім того, Шепілов не встиг отримати заробітну плату у сумі 7900 грн у приватному підприємстві «Мегастар» за червень 2017 року. Син звернувся до підприємства із заявою про виплату йому заробітної плати батька у повному обсязі, дружина померлого проти цього заперечувала. Юридична доля цих грошових коштів.

4. Після смерті Шальєвої, яка сталася у вересні 2017 року, з'ясувалося, що у грудні 2016 року вона подала позов до ТОВ «Куб» про захист прав споживача, стягнення збитків у сумі 4700 грн. Суд позов задовольнив повністю, однак відповідачем було подано апеляційну скаргу на це рішення.

Крім того, за життя Шальєва написала збірку оповідань і передала її до видавництва для підготовки до друку, але у повному обсязі послуги видавництва нею оплачено не було, книгу не надрукували.

Спадкоємці померлої (її донька та син) також з'ясували, що їй

належить колекція картин різних авторів.

Питання до задачі

Визначить склад спадщини, та особливості переходу до спадкоємців спадкування зазначених об'єктів.

Як мають бути вирішені вказані справи, які виникли за життя Шальєвої?

Підготуйте висновок щодо спадкування зазначених об'єктів.

Чи можуть спадкоємці отримати на них свідоцтва про право на спадщину?

5. Прохоров вирішив скласти заповіт на користь дитини своєї племінниці Тішкової, яка ще не народилася, але мала народитися приблизно через місяць. З цього приводу він звернувся до нотаріуса. У нотаріуса виникло питання про можливість складання такого заповіту.

Питання до задачі

Чи може бути складено заповіт, на користь дитини, яка ще не народилася і не є дитиною спадкодавця?

Як її слід зазначити у заповіті?

Чи зміниться рішення, якщо Сидоренкова після смерті Прохорова через 11 місяців народить дитину, запліднення якою відбулося за допомогою штучних репродуктивних технологій, а біологічним батьком цієї дитини буде Прохоров?

Підготуйте висновок по справі.

Тема 2. Склад спадщини. Особливості спадкування окремих об'єктів

(заняття 3-4)

(питання для обговорення)

1. Склад спадщини за цивільним законодавством України
2. Права і обов'язки, які входять до складу спадщини: галузева належність, особливості.
3. Спадкування земельних ділянок. Проблеми спадкування права користування, права довічного успадковуваного володіння.
4. Спадкування жилих будинків, квартир. Спадкування квартир, що перебувають у процесі приватизації. Квартири у будниках житлових (житлово-будівельних кооперативах) у складі спадщини.
5. Спадкування іншого нерухомого майна: нежитлові будинки і споруди, майнові комплекси.
6. Спадкування акцій та інших цінних паперів.
7. Корпоративні права як об'єкт спадкового правонаступництва. Особливості спадкування за Законом від 06.02.2018 «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Перехідні положення у застосуванні Закону.
8. Особливості спадкування вкладів у банку, іншій фінансовій установі. Проблеми оформлення спадщини, у складі якої є грошові кошти на рахунках, цінності у банківських сейфах.
9. Зобов'язальні та інші права вимоги як об'єкти спадкування.
10. Спадкування прав інтелектуальної власності. Потестативні права спадкоємців.
11. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини.

Проблемні питання для обговорення

2. Проблеми спадкування об'єктів, права на які не були оформлені спадкодавцем за життя.
3. Перспективи розширення кола об'єктів у складі спадщини. «Цифрова» власність у складі спадщини.
4. Об'єкти незавершеного (незакінченого) будівництва у складі спадщини.

Джерела

Нормативні джерела

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595.

Правила ведення нотаріального діловодства : затв. Наказом

Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2010 р. за № 1318/18613

Судова практика, роз'яснення:

Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування // Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.

Ухвала колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 10.09. 2008 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/36369574><http://reyestr.court.gov.ua/Review/2379206>

Постанова Верховного Суду України від 11.12.2013 у справі № 6-121цс13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/36369574>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 11.04.2018 у справі № 752/10477/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627631> (нове рішення Касаційного цивільного суду).

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20.11.2019 у справі № 368/54/17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86105173>.

Юридична періодика, література

Печений О. П. Питання спадкового правонаступництва у корпоративних відносинах: прикладний аспект. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2018. № 7-8 (45). С. 25-32.

Печений О. П. Сучасні фактори впливу на спадкові правовідносини і діяльність нотаріусів у складних умовах. Мала енциклопедія нотаріуса. 2022. № 1-3 (121-123).

Печений О. П. Деякі аспекти спадкування та захисту прав на житло // Мала енциклопедія нотаріуса. - 2020. - № 4 (112). - С. 55-63.

Печений О. П., Клименко С. С. Проблеми спадкування житла, що перебуває в процесі приватизації // Актуальні проблеми приватного права: матеріали міжнар. науково-практ. конф., присвяч. 92-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., член-кор. АН УРСР В. П. Маслова, 28 лют. 2014 р. Х., 2014. С. 366-369.

Печений О. П., Лещенко Л. В. Проблемні питання спадкування прав на земельну ділянку // Розвиток організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі: матеріали «круглого столу», м. Харків, 13 червня 2014 р.: зб. Тез наукових доповідей / за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. — Національний юридичний університет України імені Ярослава Мудрого. — Х.: Оберіг, 2014. 212 с. С. 144-146.

Печений О. П. До питання про розуміння спадкового правовідношення

як правової форми . Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна (голова) та ін. — Харків : Право, 2021. — Вип. 42. — 202 с. С. 151-160.

Завдання

6. У січні 2017 року Васильчук подав заяву про приватизацію житла — однокімнатної квартири у м. Львові, у якій він мешкав. 20 березня 2017 року Васильчук помер, не отримавши свідоцтва про право власності. Син Васильчука у травні цього ж року звернувся до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини та попросив консультації з питання спадкування цієї квартири.

Питання по задачі

Зміст консультації нотаріуса.

Яке рішення буде прийнято нотаріусом після спливу строку для прийняття спадщини?

Які документи вимагаються від спадкоємця для подання нотаріусу?

Змодельуйте ситуацію звернення до суду у цій ситуації, визначить спосіб захисту.

Підготуйте висновок по справі.

7. Після смерті 18 грудня 2015 року Онопрієнка Г.К. залишилось спадкове майно: земельна ділянка (0, 2 га) та розташований на ній житловий будинок. Онопрієнком Г.К за життя був складений заповіт на житловий будинок на двох дочок.

До нотаріуса за оформленням спадкових прав звернулись дві доньки Онопрієнка Г.К. — спадкоємиці за заповітом і дружина.

Питання по задачі

Визначити склад спадщини. Особливості спадкування об'єктів, що входять до складу спадщини.

Які свідоцтва і на які частки спадкового майна будуть видані нотаріусом ?

8. Левковському належало 49/100 статутного капіталу ТОВ «Биг». Крім нього, 16/100 належало Бавикіній, 30/100 — ТОВ «Стрічка», 5/100 — Саєнку. У січні 2018 року Левковський помер, не залишивши заповіту. Його дружина Левковська та мати, 80 років подали заяву про прийняття спадщини. Згодом у серпні 2018 року спадкоємці зажадали видачі свідоцтва про право на спадщину. Але з'ясувалося, що на 29.04.2018 призначено загальні збори

учасників, на яких пропонується виключити Левковського зі складу учасників у зв'язку зі смертю.

Питання по задачі

Наявність підстав для видачі спадкоємцям свідоцтва про право на спадщину. Об'єкт спадкування. Документи, які необхідно подати нотаріусу для отримання свідоцтва про право на спадщину. Чи можуть спадкоємці прийняти участь у загальних зборах учасників та за яких умов? Підготуйте висновок по справі.

9. 12 листопада 2013 року підприємець Козюбра Г.Т. уклав авторський договір з винахідником Висоцьким П.М. щодо створення корисної моделі автомату з продажу кави. Після смерті 28 червня 2014 року Коцюби Г.Т. до нотаріальної контори звернувся син померлого Козюбра В.Г. з заявою про видачу свідоцтва про право на спадщину:

на користування корисною моделлю;
на право присвоєння корисній моделі свого імені;
на право на перешкоджання неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності;
на право на перешкоджання будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності (корисної моделі).

Питання по задачі

Які документи для видачі свідоцтва про право на спадщину має витребувати нотаріус? На що може бути видано свідоцтво про право на спадщину.

Рекомендації:

Нотаріус вивчає:

*договір на створення корисної моделі;
патент;*

ПОСТАНОВА № 7

Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р.

Про судову практику у справах про спадкування

14. До складу спадщини входять майнові права інтелектуальної власності, чинні на час відкриття спадщини (право на отримання винагороди за використання твору, право на відтворення, опублікування і розповсюдження авторських творів, право на оформлення винаходу, корисної моделі тощо).

Свідоцтво про право на спадщину видається тільки на майнові права інтелектуальної власності (ст. 424 ЦК).

10. Тодоров, якому належало 100 % статутного капіталу ТОВ «Ресторан «Центральний», помер 24 січня 2018 року. Дружина Тодорова 30 червня 2018 року подала нотаріусу заяву про прийняття спадщини.

Питання по задачі

Визначити предмет спадкування і його особливості. Чи може бути видане Тодоровій свідоцтво про право на спадщину і які документи необхідно подати нотаріусу. Чи зміниться рішення, якщо померлий був також і директором товариства.

11. 2 січня 2014 року помер Іванов Л. О., не отримавши на заводі заробітну плату за останні три місяці.

Іванов Л. О. був самотнім, проживав сам у приватизованій квартирі.

До нотаріальної контори звернувся двоюрідний брат померлого із заявою про видачу йому свідоцтва про право на спадщину на квартиру та вищевказану заробітну плату.

Питання по задачі

Які дії нотаріуса? Склад спадщини. Підготуйте висновок по справі.

12. До нотаріальної контори звернулася Калугіна В. В., дружина померлого Калугіна П. П., з заявою про видачу свідоцтва про право на спадщину на приватне підприємство «Софія», що належало їй померлому чоловіку.

Питання по задачі

Надати проект консультації нотаріуса. Чи можливо видати свідоцтво про право на спадщину на приватне підприємство? Якщо так, - яким чином? Які документи має подати спадкоємець?

13. Винахідник Морозюк . склав заповіт, у якому було зазначено, що всі права інтелектуальної власності на створені і запатентовані ним винаходи, в тому числі право авторства, після його смерті переходять до його сина Сергія. Нотаріус відмовився посвідчувати заповіт, мотивуючи це тим, що право авторства є невідчужуваним.

Питання по задачі

Чи правомірною була підстава для відмови у вчиненні дії?

14. Салій є учасником ТОВ «Осінь». Розмір його частки, визначений статутом, складає 68% статутного капіталу.

17 лютого 2020 року Салій помирає. На день його смерті спадкоємцями є його дочка Ардова.

Між нею та ТзОВ виник спір щодо спадкування частки.

Ардова вважала, що успадкувавши частку Салія, ТОВ зобов'язане прийняти її в учасники товариства, а отже, вона автоматично отримує повноваження управління справами товариства.

Інші двоє засновників, які мають 18% і 14 % частки у статутному фонді заперечували проти вступу дочки в управління справами ТОВ.

Питання по задачі

Дайте правову оцінку ситуації.

Визначте склад спадщини, об'єкти спадкування та розмір частки кожного із спадкоємців у спадковому майні.

15. 2 січня 2017 року помер Слободян Л.О. не отримавши у ТОВ «МИР» заробітну плату за останні три місяці. Слободян Л.О. мешкав із повнолітнім сином і його дружиною, проживав у приватизованій квартирі. До нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини звернувся батько Слободяна Л. О., пенсіонер, 82 років. Син Слободяна Л. О., подав у березні 2017 року заяву до ТОВ про виплату йому заробітної плати батька. У квітні 2017 року його колишня дружина Влас, на яку було складено заповіт, подала аналогічну заяву.

Питання по задачі

Прокоментуйте. Визначте склад спадщини, об'єкти спадкування. Чи підлягають заяви задоволенню?

**Тема 3. Майнові права та обов'язки у складі спадщини.
Особливості відповідальності спадкоємців за зобов'язаннями (боргами)
спадкодавця**

(питання для обговорення)

1. Майнові права спадкодавця у складі спадщини: різновиди та специфіка правонаступництва.
2. Спадкування права на відшкодування збитків у договірних і недоговірних зобов'язаннях.
3. Перехід до спадкоємців права на стягнення неустойки. Вплив рішення суду про її стягнення на склад спадщини та оформлення спадкових прав.
4. Перехід права на відшкодування моральної шкоди. Співвідношення ч. 3 ст. 1230 та п. 3 ч. 1 ст. 1219 ЦК України.
5. Спадкування обов'язків спадкодавця за договірними та недоговірними зобов'язаннями.
6. Відповідальність спадкоємців за зобов'язаннями спадкодавця: підстави, обсяг.
7. Вимога кредиторів спадкодавця до спадкоємців: зміст, умови, порядок пред'явлення.
8. Строк пред'явлення вимоги та наслідки його недотримання.
9. Внесення змін до Кн. 6 ЦК за Законом України від 3 липня 2018 року № 2478-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування». Застосування Закону до спадщини, яка відкрилася до набрання ним чинності. Прикінцеві та перехідні положення.
10. Судовий захист прав кредиторів. Спосіб захисту.
11. Співвідношення ч. 4 ст. 1231 і ч. 1 ст. 1282 ЦК України.
12. Відповідальність спадкоємців по зобов'язанням спадкодавця і забезпечення виконання цих зобов'язань (на прикладі іпотеки і поруки).
13. Задоволення вимог кредиторів. Співвідношення вимог кредиторів у разі забезпечення їх вимог іпотекою, порукою.

Проблемні питання для обговорення

5. Визначення обсягу відповідальності спадкоємців: європейський досвід та національний.

Юридична періодика, література

1. О. Печений Деякі питання судової практики звернення стягнення на спадкове майно за боргами спадкодавця // Вісник Національної асоціації адвокатів України. - 2018. - № 10 (47). - С. 20-26.

2. Печений О. П. Деякі проблеми відповідальності спадкоємців за боргами спадкодавця // Мала енциклопедія нотаріуса. - 2018. - №3 (99). - С. 25-29.

3. І. В. Спасибо-Фатєєва, Печений О. П. Актуальні питання судової практики у справах про спадкування // Цивільне судочинство. Судова практика у цивільних справах. - 2017. - С. 230-237.

Нормативні джерела

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595.

Правила ведення нотаріального діловодства : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2010 р. за № 1318/18613

Судова практика, роз'яснення:

Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування // Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.

Аналіз судової практики

1. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62849261>

Згідно зі [ст. 1282 ЦК України](#) спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину. Кожен із спадкоємців зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора особисто, у розмірі, який відповідає його частці у спадщині. Вимоги кредитора спадкоємці зобов'язані задовольнити шляхом одноразового платежу, якщо домовленістю між спадкоємцями та кредитором інше не встановлено. У разі відмови від одноразового платежу суд за позовом кредитора накладає стягнення на майно, яке було передане спадкоємцям у натурі.

Висновки суду про те, що позовні вимоги кредитора задоволенню не підлягають, оскільки спадкоємці відмовилися сплатити борг одноразовим платежем, є неспроможними, так як суперечать ч. 1 [ст. 1282 ЦК України](#).

Отже, відповідачі як спадкоємці померлого позичальника, прийнявши спадщину, у силу ст. ст. [1281](#), [1282 ЦК України](#) зобов'язані у межах вартості спадщини задовольнити вимоги кредитора.

Колегія суддів суду касаційної інстанції вважає, що суд апеляційної інстанції на вказані положення закону уваги не звернув, доводів та заперечень сторін належним чином не перевірів, не встановив у повному обсязі фактичні обставини, що мають значення для справи, зокрема, не встановив обсяг

спадкового майна та його вартість, враховуючи, що спадкоємців декілька, оскільки окрім спадкоємця ОСОБА_3, спадкоємцями померлого боржника є також ОСОБА_4 та ОСОБА_5; не з'ясував розмір частки спадкового майна кожного спадкоємця та його вартість; не з'ясував розмір боргу та період його нарахування, дійшовши передчасного висновку про відмову у задоволенні позову, а тому рішення апеляційного суду не відповідає вимогам [ст. 213 ЦПК України](#) щодо законності й обґрунтованості, що в силу [ст. 338 ЦПК України](#) є підставою для його скасування з передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

2. Постанова ВП Верховного Суду від 17 квітня 2018 року// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73469649>
Проаналізувати, чи змінилася судова практика після прийняття цієї постанови

[Стаття 17 Закону України «Про іпотеку»](#) визначає підстави для припинення іпотеки, серед яких немає такої як смерть іпотекодавця, оскільки за змістом частини першої [статті 1282 ЦК України](#) та частини першої [статті 23 Закону України «Про іпотеку»](#) у разі переходу права власності на предмет іпотеки в порядку спадкування іпотека є дійсною для набувача відповідного нерухомого майна, який як спадкоємець набуває статус іпотекодавця. Відтак, іпотека у зв'язку з фактом набуття її предмета у власність спадкоємцями боржника-іпотекодавця не припиняється.

57. Оскільки зі смертю позичальника зобов'язання з повернення кредиту включаються до складу спадщини, строки пред'явлення кредитодавцем вимог до спадкоємців позичальника, а також порядок задоволення цих вимог регламентуються статтями 1281 і 1282 [ЦК України](#). Тобто, [стаття 1281 ЦК України](#), яка визначає преклюзивні строки пред'явлення таких вимог, застосовується і до кредитних зобов'язань, забезпечених іпотекою.

58. Поняття «строк пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців» не тотожне поняттю «позовна давність». Так, частина четверта [статті 1281 ЦК України](#) визначає наслідком пропуску кредитором спадкодавця строків пред'явлення вимог до спадкоємців позбавлення права вимоги такого кредитора, який не пред'явив вимоги до спадкоємців, що прийняли спадщину, у строки, встановлені частинами другою і третьою цієї статті. Тоді як згідно з частиною четвертою [статті 267 ЦК України](#) вплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові.

59. Відтак, визначені [статтею 1281 ЦК України](#) строки пред'явлення кредитором вимоги до спадкоємців і позовна давність є різними строками. Вплив перших має наслідком позбавлення кредитора права вимоги (припинення його цивільного права), а отже, і неможливість вимагати у суді захисту відповідного права. Натомість, вплив позовної давності не виключає

наявність у кредитора права вимоги та є підставою для відмови у позові за умови, якщо про застосування позовної давності у суді заявила одна зі сторін.

60. Відповідно до статті 598 ЦК України зобов'язання припиняється частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом.

61. За змістом пункту 1 частини першої статті 593 ЦК України та частини першої статті 17 Закону України «Про іпотеку» право застави (зокрема, іпотека) припиняється у разі припинення зобов'язання, забезпеченого заставою.

62. Сплив визначених статтею 1281 ЦК України строків пред'явлення кредитором вимоги до спадкоємців має наслідком позбавлення кредитора права вимоги за основним і додатковим зобов'язаннями, а також припинення таких зобов'язань.

(Постанова Верховного Суду у складі Першої судової палати від 25 квітня 2018 року, справа № 645/3265/13-ц, провадження № 61-5552свп18 // <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74120911>).

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування»

3. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через три місяці з дня набрання чинності цим Законом.

2. Цей Закон застосовується до відносин, що виникли після введення його в дію, а також до відносин, що виникли до введення його в дію та продовжують існувати після введення його в дію, крім частини четвертої статті 36 Закону України "Про іпотеку", що застосовується виключно до договорів і угод, укладених після введення в дію цього Закону.

Завдання

16. Шепеленко у липні 2016 року на підставі кредитного договору із Укрінбудбанком отримав кредит у сумі 85 000 грн з виплатою 21 % річних, строком погашення не пізніше 1 грудня 2019 року. У травні 2017 року Шепеленко помер. На його спадщину, до якої входять вклад в Ощадбанку у сумі 23 500 грн, двокімнатна квартира та автомобіль ВАЗ 2109, 1988 року випуску претендують його дружина, яка проживала з ним у квартирі на час

смерті, син від першого шлюбу та двоюрідна сестра. Відомостей про заповіт Шепеленко, подання будь-яким із спадкоємців заяв нотаріусу не надходило.

Питання по задачі

Визначить склад спадщини, коло спадкоємців та дії, які необхідно вчинити банку, спадкоємцям, іншим особам, строк та порядок вчинення цих дій. За необхідності визначить спосіб судового захисту прав банку. Запропонуйте вирішення справи.

Питання по задачі

17. Григорій Май уклав з СК “Дністер” договір змішаного страхування, за яким одержувачем страхових сум на випадок смерті був призначений його батько (Олим).

У січні 2018 року Г. Май загинув у автокатастрофі.

У червні 2018 року до Олима з вимогою про повернення наданого померлому кредиту у розмірі 350 тис. грн. звернувся банк.

У вимозі зазначалося, що, оскільки страхова компанія виплатила Олиму страхову суму, то останній зобов’язаний нести відповідальність за боргами спадкодавців як особа, що прийняла спадщину.

Питання по задачі

Дайте правову оцінку ситуації.

Які особливості спадкування страхових сум та вкладів у кредитних установах?

Практичне завдання.

До юридичної служби банку у січні 2018 року надійшла інформація про смерть Оніщенка (дата смерті 15 березня 2016 року), який уклав із банком кредитний договір у 2013 році на суму 375 500 грн, із строком повернення до 2022 року.

Дії юридичної служби. Підготувати відповідний документ та визначити перелік документів, які до нього додаються.

Т е м а 4. Особливості спадкування за заповітом (завдання 5-7)

(питання для обговорення)

1. Заповіт та інші форми прижиттєвих розпоряджень на випадок смерті за цивільним законодавством України.
2. Вимоги до заповіту: форма, зміст, порядок складання.
3. Зміст заповіту . Заповідальні розпорядження.
4. Процедура посвідчення заповіту. Відео- та аудіофіксація.
5. Види заповітів, їх змістовні та процедурні особливості.
6. Свобода заповіту та її обмеження. Обов'язкова частка у спадщині.
7. Скасування заповіту, наслідки та порядок.
8. Недійсність та нікчемність заповіту. Правова оцінка заповіту, посвідченого нотаріусом за межами нотаріального округу.
9. Електронний заповіт: перспективи для України.

Джерела

Нормативні джерела

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595.

Правила ведення нотаріального діловодства : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2010 р. за № 1318/18613.

Рішення КС України у справі за конституційним зверненням громадянина Запорожцева Олександра Семеновича щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 1241 Цивільного кодексу України (справа про право на обов'язкову частку у спадщині повнолітніх непрацездатних дітей спадкодавця) від 11 лютого 2014 року № 1-рп/2014.

Постанова ВП ВС від 25.05.2021 у справі № 522/9893/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235794>.

Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо розгляду справ у спорах, що виникають із спадкових правовідносин. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період із 2018 року по лютий 2023 року / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного цивільного суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи / Відпов. за вип.: секретар Другої судової палати КЦС ВС Червинська М. Є. Київ, 2023. – 168 с.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_spadkovi_pravovidnos_14_03_2023.pdf

Юридична періодика, література

Односторонні правочини: Монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, С. О. Глотов, О. І. Зозуляк та ін. за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2024. 480 с.

Печений Олег. Проблеми зміни векторів судової практики у справах про недійсність заповіту та його тлумачення. Слово Національної школи суддів. 2024. № 3 (48). С. 100-110
https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_3_48/NSJ_03_2024.pdf.

Печений О. П. Спірні питання спадкування за заповітом // Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2016. № 10 (27). С. 20-26.

Печений О. П. Проблеми конкуренції заповітів. Мала енциклопедія нотаріуса. 2019. № 3 (105). С. 61-64.

Спасибо-Фатєєва І. В., Печений О. П. Недійсність заповіту: пошук оптимальної моделі збереження останньої волі заповідача (щодо юридичних наслідків посвідчення заповіту за межами нотаріального округу). Вісник Верховного Суду України. 2016. № 3 (187). С. 43-48.

Печений О. П. Спільний заповіт подружжя: тенденції формування судової практики. Вісник Національної асоціації адвокатів України. - 2024. - № 12 (107). С. 36-43.

Печений О. П. Проблеми застосування окремих видів заповітів у нотаріальній і судовій практиці. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2025. № 4 (110). С. 31-36.

Печений О. П. Деякі проблеми недійсності заповіту. Часопис Київського університету права. 2021. № 2. С. 189-192: Режим доступу: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/83/98>.

Судова практика, роз'яснення:

Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах щодо визнання односторонніх правочинів недійсними / Упоряд.: правове управління (IV) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду, суддя КЦС ВС, к.ю.н, доцент В. І. Крат / Київ, 2021. 41 с. Київ, 2021.

Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування // Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.

Завдання

18. До нотаріуса звернувся Лісовський, який є спадкоємцем за заповітом Бауера. Заповіт останнього на користь Лісовського посвідчено у

2012 році начальником слідчого ізолятора № 27 м. Херсона. Під час перевірки змісту заповіту було виявлено, що заповіт складено заповідачем не при свідках.

Питання до задачі

Дії нотаріуса. Як вирішити завдання у випадку, коли заповіт посвідчено в 2002 році? Вимоги до порядку складання і посвідчення заповіту посадовими особами, про яких йдеться у фабулі справи.

19. Павлов заповів частку в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю своєму синові. Дружина спадкодавця заявила свої права на підприємство, вимагаючи здійснити його поділ як спільно нажитого у шлюбі майна. Нотаріус порадив їм звернутися для вирішення спору до суду.

Підготуйте письмову відповідь.

Які права та обов'язки не входять до складу спадщини?

Склад спадщини. Спадкування права на частку у статутному капіталі ТОВ. ч. 5 ст. 147 ЦК, п. 2 ч. 2 ст. 1219, ст. 55 ЗУ «Про господарські товариства», ст. 23 ЗУ «Про ТОВ та ТДВ».

20. Лапушенко, 1936 року народження, який мешкав у с. Білий Холм Великописарівського району Сумської області звернувся до нотаріуса з проханням посвідчити заповіт на користь його двоюрідної сестри Павленко такого змісту:

Все моє майно, яке мені належить і буде належати на день моєї смерті заповідаю Павленко Олені Павлівні, 27 січня 1960 року народження.

Цим заповітом зобов'язую Павленко О. П. здійснити моє поховання на Личаківською кладовищі м. Львова, на алеї Героїв.

Нотаріус зажадав подання йому документів про підтвердження родинних зв'язків Лапушенко та Павленко.

Питання до задачі

Дії нотаріуса.

21. Войтов В.В. заповів належний йому житловий будинок. В заповіті перший поверх будинку було заповідано дочці, а другий поверх - синові.

Після смерті заповідача в нотаріальну контору за оформленням спадщини звернулись син, дочка та внук (інвалід III групи) Войтова В.В.

Питання до задачі

Яке свідоцтво про право на спадщину має видати нотаріус?

22. Горбатенко І.П. заповів усе своє майно (1/2 частину житлового будинку, квартиру, земельну ділянку) Рудницькій О.С. Після смерті Горбатенка І.П. за оформленням спадкових прав до нотаріальної контори звернулись Рудницька О.С. та непрацездатні дружина спадкодавця та онук, батьки якого загинули в автомобільній катастрофі раніше ніж помер Горбатенко І.П.

Питання до задачі

Визначте частку кожного спадкоємця в спадковому майні.

23. До нотаріуса звернулось подружжя Іванових з проханням посвідчити спільний заповіт щодо розпорядження майном, яким є квартира, що належить чоловікові на підставі свідоцтва про право на спадщину за законом та гараж, що належить дружині на підставі договору дарування.

Питання до задачі

Прокоментуйте порядок посвідчення заповіту подружжя. Складіть проект такого заповіту.

24. У січні 2004 року подружжя Михальових склало спільний заповіт щодо майна, яке належало їм на праві спільної сумісної власності, на користь Сура. У лютому 2004 року один з подружжя помер. Спадкоємець Сур за заповітом звернувся до нотаріальної контори з заявою про прийняття спадщини, та видачу йому свідоцтва про право на спадщину за заповітом. Нотаріусом у видачі свідоцтва про право на спадщину було відмовлено.

Питання до задачі

Чи правомірні дії нотаріуса? Обґрунтувати.

25. До нотаріальної контори звернулася Дмитренко З.І з заявою про прийняття спадщини за заповітом, складеним гр. Ніколенко І.І. в лікарні, де він перебував на лікуванні. На заповіті було виконано 3 підписи (заповідача, завідуючого відділенням у лікарні та головного лікаря), печатка лікарні, вихідний штамп, та дата на штампі.

Чи може нотаріус прийняти для видачі свідоцтва такий заповіт?

26. Вастова заповіла все належне їй майно трьом особам:

Кротову — 1\2 частину;

Вастову - 2\10 частини;

Дрозд - 3\10 частини.

Дрозд померла раніше заповідача, але залишився її спадкоємець — син (інвалід І гр.).

Як буде оформлена спадщина на частку Дрозд?

- А) його частка переходить до спадкоємців по закону заповідача;
- Б) переходить до інших спадкоємців за заповітом в рівних частках;
- В) частка померлої Дрозд переходить до його сина;
- Г) переходить до інших спадкоємців за заповітом пропорційна заповіданим часткам?

27. До нотаріуса звернувся один із спадкоємців, син померлого, із заявою про прийняття спадщини після смерті батька. При перевірці за Спадковим реєстром нотаріус встановив наявність секретного заповіту посвідченого батьком.

Питання до задачі

Кого та яким чином нотаріус повинен запросити на оголошення секретного заповіту? У яких друкованих засобах масової інформації робиться нотаріусом повідомлення про оголошення секретного заповіту та за які кошти?

28. Кравець І.А., перебуваючи у лікарні, виявив бажання скласти заповіт на користь своєї дочки. Так, заповіт містив назву документу, відомості про заповідача (прізвище, ім'я по батькові, місце проживання заповідача, ідентифікаційний номер за даними Державного реєстру фізичних осіб -платників податків, реквізити паспорта, дата та місце народження), розпорядження заповідача щодо належного йому майна, документ закінчувався підписами: заповідача, завідувача відділенням, у якому хворий перебував на лікуванні, головного лікаря. Крім того, на заповіті була проставлена печатка лікарні, вихідний штамп та дата на штампі.

Чи може завідувач державного нотаріального архіву прийняти на зберігання такий заповіт, а нотаріус в подальшому за ним видати свідоцтво про право на спадщину? Вкажіть, які порушення допущені при його складанні та посвідченні.

Варіанти відповіді:

1. У тексті заповіті не передбачено місце та час складання заповіту, не проставлений реєстрований номер заповіту;
2. Заповіт може бути посвідчений головним лікарем, його заступником з медичної частини або черговим лікарем цієї лікарні;
3. Заповіт є нікчемним і видача свідоцтва про право на спадщину є неможливою;
4. У тексті заповіті не передбачено місце та час складання заповіту, не проставлений реєстрований номер заповіту, заповіт посвідчений без присутності свідків.

29. Лихов звернувся до нотаріуса із проханням скласти заповіт щодо усього майна на користь Додонової, включаючи жилий будинок у с. Коротичі Харківського району, із встановленням заповідального відказу у вигляді права проживання у одній кімнаті цього будинку на користь його матері Лихової.

Питання до задачі

Складіть проект заповіту.

Тема 5: ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ. ОФОРМЛЕННЯ СПАДКОВИХ ПРАВ.

(питання для обговорення)

1. Здійснення права на спадкування. Прийняття спадщини, відмова від її прийняття. Строк, порядок здійснення, наслідки.
2. Спадкова трансмісія, співвідношення з іншими правовими категоріями. Відмежування від спадкування за правом представлення.
3. Оформлення права на спадкування.
4. Свідоцтво про право на спадщину: порядок на строки його видачі.
5. Вимоги до змісту свідоцтва про право на спадщину. Визначити нормативно-правовий акт, яким регламентується форма і зміст свідоцтва про право на спадщину.
6. Недійсність свідоцтва про право на спадщину. Підстави та наслідки.
7. Перерозподіл спадщини.

Нормативні джерела

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 р. за № 282/20595.

Правила ведення нотаріального діловодства: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2010 р. за № 1318/18613

Юридична періодика, література

Печений О. П. Деякі проблеми судової практики у справах про спадкування // Мала енциклопедія нотаріуса. - 2017. - № 2 (92). - С. 88-92.

Печений О. П. Перерозподіл спадщини: особливості правозастосування // Вісник Верховного Суду України. — 2014. — № 7. — С. 40-47.

Печений О. П. Спірні питання спадкування за заповітом // Вісник Національної асоціації адвокатів України. — 2016. — № 10 (27). — С. 20-26.

Печений О. П. Деякі проблеми судової практики у справах про спадкування у світлі оновлення процесуального законодавства // Вісник Національної асоціації адвокатів України. — 2018. — № 5 (43). — С. 32-38.

Печений О. П. Сучасні фактори впливу на спадкові правовідносини і діяльність нотаріусів у складних умовах. Мала енциклопедія нотаріуса. - 2022. - № 1-3 (121-123). - С. 312-317.

Судова практика, роз'яснення:

Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування // Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають між особами, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі / упоряд. правове управління (IV) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: суддя КЦС ВС, к.ю.н, А. Ю. Зайцев. — Київ, 2020. — 35 стор.

30. 05 січня 2006 року помер Зінченко. До нотаріуса 2 липня 2006 року звернулася рідна сестра спадкодавця Павликівська з вимогою про прийняття від неї заяву про прийняття спадщини, так як за її поясненням, спадкоємці за законом першої черги, діти спадкодавця, до дня звернення її до нотаріуса не подали заяву до нотаріальної контори про прийняття спадщини або про відмову від неї, та виїхали до держави Ізраїль на постійне проживання. Батьки спадкодавця померли до відкриття спадщини.

За відомостями органу місцевого самоврядування зі спадкодавцем було зареєстровано його дітей, але вони знялися з реєстраційного обліку до відкриття спадщини.

Питання до задачі

Дії нотаріуса. Пояснити. Чи наявні підстави для прийняття заяви про прийняття спадщини?

31. Після смерті Кобзевої залишилася спадщина — квартира.

На день відкриття спадщини з'ясувалося, що є такі спадкоємці: чоловік Кобзевої, неповнолітня дочка Кобзевої, син Кобзевої — Кабаченко від першого шлюбу померлої, дочка сина — Кабаченко (онука померлої), повнолітня дочка Кобзевої — Кабаченко від першого шлюбу.

Син Кобзевої помер, не встигши прийняття спадщину. Повнолітня дочка спадкодавці відмовилася від спадщини на користь свого батька.

Питання до задачі

Хто буде закликаний до спадщини і яка частина спадщини йому буде належати, якщо квартира була куплена під час сумісного проживання подружжя за спільні кошти (другий шлюб)?

32. Після смерті у 2015 році Орленка залишилось спадкове майно: земельна ділянка та розташований на ній житловий будинок. Орленко

за життя склав заповіт на житловий будинок на двох дочок (Борисенко та Волкова).

До нотаріуса за оформленням спадкових прав, крім доньок, звернулася і непрацездатна за віком дружина померлого (Громова).

Які свідоцтва будуть видані нотаріусом, на які частки спадкового майна і в який строк?

33. Громадянин Салій помер 20.11.2010 р., а в 2002 році від його імені було складено заповіт на усе майно на користь дружини, з якою перебував у фактичних шлюбних відносинах 3 роки. Також, на ім'я матері в 2004 році було складено заповідальне розпорядження на грошові внески у банківській установі. Спадкоємцем обов'язкової частки є його мати, яка в грудні 2010 року подала заяву про прийняття спадщини та видачу їй свідоцтва про право на обов'язкову частку в спадщині.

Питання до задачі

Кому, в яких частках та які свідоцтва необхідно видати?

34. Сидоренко Іван Іванович надіслав у державну нотаріальну контору заяву такого змісту:

«Згоден прийняти спадщину, що залишилася після смерті моєї матері Сидоренко Пелагеї Іванівни, яка померла 12 квітня 2015 року.

22 травня 2015 року, підпис».

Чи правильно складено заяву? Чи передбачено законом певну форму такої заяви?

35. 20 березня 2004 року для оформлення спадщини після смерті Тихомирова А.А., який помер 10 березня 2004 року, до нотаріуса звернувся його син, Тихомиров В.А., який надав усі необхідні документи для видачі свідоцтва про право на спадщину. Проте, при зверненні до нотаріуса за отриманням свідоцтва про право на спадщину після закінчення терміну шести місяців, йому було відмовлено у видачі свідоцтва. Нотаріус пояснив, що 18 червня 2004 року заява про прийняття спадщини була також подана донькою спадкодавця - Світловою М.А. Світлова не змогла підтвердити факт родинних відносин зі спадкодавцем і ній було рекомендовано встановити його в судовому порядку. Напередодні Світлова зателефонувала нотаріусу та повідомила, що з огляду на значне навантаження в суді та довгого строку розгляду судових справ рішення по її заяві судом ще не винесене.

Тихомиров не погодився з поясненням нотаріуса, заявивши, що немає рішення суду про призупинення видачі йому свідоцтва про право на спадщину, а також зажадав винесення постанови про відмову у вчиненні нотаріальної дії.

Питання до задачі

Чи обґрунтовані вимоги Тихомирова? Чи правомірою буде відмова нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії?

36. Спадкоємцями за законом померлого Ковальчука А.П. є його дружина, мати і донька від першого шлюбу. Заповіт відсутній. Спадковим майном є $\frac{1}{2}$ частина квартири і $\frac{1}{2}$ частина автомобіля. До нотаріальної контори звернулись мати та донька померлого, які не в змозі надати правовстановлювальні документи на майно, оскільки вони знаходяться у дружини померлого.

Які дії нотаріуса ?

37. Після смерті 18 грудня 2005 року Онопрієнка Г.К. залишилось спадкове майно: земельна ділянка та розташований на ній житловий будинок. Онопрієнком Г.К. при житті був складений заповіт на житловий будинок на двох дочок.

До нотаріуса за оформленням спадкових прав звернулись дві доньки Онопрієнка Г.К. є спадкоємиці за заповітом і дружина непрацездатна за віком.

Питання до задачі

Які свідоцтва і на які частки спадкового майна будуть видані нотаріусом ?

38. 20 січня 2005 року померла громадянка Степанова Ніна Іванівна. З заявою про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право на спадщину звернулась дочка померлої Ольга і троє внуків (дітей померлого в 2003 році сина Степанової Н. Юрія).

Питання до задачі

Прокоментуйте хто має право на спадщину і на яку частку.

39. До держнотконтори звернулися спадкоємці Масловського : син із заявою про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право на спадщину на квартиру; дружина із заявою про відмову від належної їй частки спадкового майна на користь сина спадкодавця. На протязі шестимісячного строку дружина звернулась знову з вимогою скасувати свою заяву, враховуючи, що їй не було відомо про наявність іншого спадкового майна.

Дії нотаріуса. Яким чином будуть видаватися свідоцтва про право на спадщину?

40. В державній нотаріальній конторі № 2 міста Суми 10 січня 2006 року заведено спадкову справу щодо померлої 15 серпня 2003 року громадянки Юрової за заявою її чоловіка та двох малолітніх дітей. Судовим

рішенням визнано чоловіка винним у смерті його дружини, але звільнено від відбування покарання у зв'язку із застосуванням амністії. Чоловік звернувся до нотаріальної контори за одержанням свідоцтва про право на спадщину на частину у спадщині, що залишилася після померлої дружини.

Питання до задачі

Необхідно встановити коло спадкоємців та їх частки у спадщині.

41. Після смерті батька – Сергія, який заповів квартиру своїм дітям – Анатолію, Марії та 5-річному Дмитру. Через місяць помирає Анатолій, не встигнувши прийняти спадщину за батьком, Марія відмовляється від своєї частки на користь неповнолітніх дітей Анатолія Ганни та Вікторії. На спадщину претендують дружина померлого Анастасія, його батьки (90 років). Квартира Сергія та Анастасії знаходиться на праві спільною сумісною власністю.

Питання до задачі

Вирішити справу. Умови переходу права на прийняття спадщини.

42. До адвоката звернулася Лісовенко, яка є сестрою померлого у грудні 2017 року Савицького. Останній у 2015 році залишив заповіт на ім'я Шаркової, з якою з 2010 року перебував у фактичних шлюбних відносинах. На думку Лісовенко, заповіт було посвідчено під впливом обману з боку Шаркової. З'ясувалося, що Шаркова вже отримала свідоцтво про право на спадщину на квартиру, яка належала Савицькому. Лісовенко просила підготувати позовну заяву до суду.

Питання до задачі

Підготувати позовну заяву. Визначити предмет і підстави позову. Предмет доказування по справі. Необхідні відомості доповнити самостійно.